

Terugblik Groen en Sociaal Regio Deal ZaanIJ

maart 2024

Inhoud

3

4

44

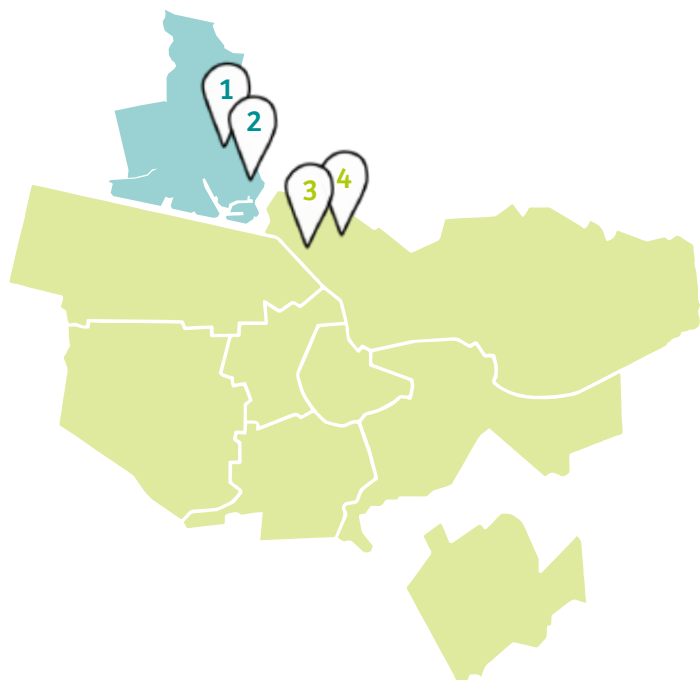

Overview Programma Groen en Sociaal Regio Deal ZaanIJ

Doel

Mensen met groen verbinden en via het groen met elkaar te verbinden, om de leefbaarheid te vergroten en het perspectief van de inwoners te verbeteren.

Locaties

Zaandam

- ▶ 1. Peldersveld
- ▶ 2. Poelenburg

Amsterdam

- ▶ 3. Tuindorp Oostzaan
- ▶ 4. Molenwijk

Pijler 1

Leefkwaliteit en groen

Onderdeel

Programma Groen en Sociaal

Projecten leveren een bijdrage aan

Vergroening

Toegankelijkheid

Bruikbaarheid van bestaand groen

Biodiversiteit

Klimaatadaptatie

Lange termijn ontwerpogave

Partners en investering

Rijksoverheid

× Gemeente Amsterdam

De Pijler Groen en Sociaal van de Regio Deal ZaanIJ is mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de Rijksoverheid aan de Regio Deal ZaanIJ en een subsidie van de Provincie Noord-Holland.

Projecten in Amsterdam-Noord

Versterking natuur- en gezondheidsonderwijs scholen Amsterdam-Noord

Opbrengst

Versterking van het natuur- en gezondheidsonderwijs op de volgende scholen in Amsterdam-Noord:

1. IKC Tuindorp
2. OBS De Poolster
3. OBS De Bonkelaar
4. IKC Noordrijk
5. Klein Amsterdam
6. SBO De Zeppelin
7. Kolom Praktijk College

Door middel van het volgende aanbod:

- Elke deelnemende school beschikt over een basisset hulpmiddelen voor natuur- en buitenonderwijs die voor elke leerkracht voor het grijpen staat
- Elke school heeft een 'groene buitenleerplaats' ingericht waar lessen worden gegeven
- Elke school heeft een interne coördinator met aandachtsveld natuur, gezondheid en buitenles
- Elke school doet mee aan het programma Gezonde School i.s.m. GGD en Jong Leren Eten
- Elk schoolteam heeft een workshop 'buitenles geven' gevolgd
- Alle leerlingen hebben in hun schoolcarrière tenminste deelgenomen aan: moestuinieren, een boerderijbezoek, smaak- en kooklessen en gezonde voeding op school en thuis
- Elke school organiseert minimaal een activiteit om de ouders te betrekken bij deze projecten

- Alle scholen hebben in het naschoolse activiteiten aanbod natuur- en gezondheidsgerichte activiteiten opgenomen voor de leerlingen die dat in het bijzonder kunnen gebruiken (i.c.m. brede talentontwikkeling)

Voor wie

- Leerlingen en docenten van de scholen. De ouders worden geïnformeerd over de activiteiten en waar mogelijk actief betrokken.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Onderwijsachterstanden

Projectleiding

ANMEC

IKC Tuindorp

Opbrengst

- Natuurlessen in de PuurNatuurTuin
- Nieuwe natuurstenen in de PuurNatuurTuin zodat kinderen er ook kunnen spelen en leren als het er nat is
- Toegang tot de PuurNatuurTuin verbeterd door bordjes en educatieve vitrinekast met nieuwe inhoud
- Veiligheid optimaliseren door plaatsen hekwerk
- Natuurconcert voor de hele buurt + muziek & natuurworkshop voor kinderen van de school
- Eetbaar groen geplaatst zoals frambozen, bramen, aardbeien en kruiden en dit opgenomen in het educatieve aanbod

De PuurNatuurTuin, een bijzonder stuk groen midden in Tuindorp-Oostzaan is er voor iedereen. Om rond te rennen, in bomen te klimmen, in de vijver te springen of op een boomstam of in het gras te zitten. Kinderen en buurtbewoners kunnen door het vergroenen en aanbieden van natuureducatie en de toegankelijkheid nóg meer natuur beleven.

“We hebben een meer toegankelijke en een uitnodigende PuurNatuurTuin kunnen creëren. Door het toevoegen van verschillende beplanting en het verhogen van de biodiversiteit, kunnen we de kinderen van IKC Tuindorp kennis laten maken en zich bewust laten worden van de natuur om hen heen.”

Stichting Puurnatuurtuin

De Poolster

Opbrengst

- Inrichting van een natuuratelier waar kinderen werkten aan een kunstwerk rondom bodem en biodiversiteit
- Een natuurles en een kunstles

Groep 3/4 ging in tweetallen op zoek naar regenwormen, pissebedden, slakken, duizendpoten en andere ontdekkingen die ze onder het maaiveld tegenkwamen. Groep 7/8 ging onder andere aan de gang met de zeef voor bepaling van korrelgrootte, de grondboor en thermometers.

“Ik zag zo veel enthousiaste kinderen, die allerlei ontdekkingen deden. Ze kwamen regelmatig naar me toe om te vertellen welke dieren ze allemaal hadden gevonden en hoe ze hun ontdekkingen gingen verwerken in hun zelfgemaakte kunstwerk.”

*Mirjam van Toorn
Milieu-educator*

De Bonkelaar

Opbrengst

- Moestuinbakken en twee seizoenen moestuinieren met een moestuincoach
- IVN Binnenbos en bijbehorende lessen
- 8 woensdagen naschoolse Natuurclub. De club wordt een vast onderdeel van Diereneiland
- Les over gezond voedsel en voedsel kweken

“Leerlingen werden uitgedaagd om te spelen, ontwerpen en bouwen binnen de thema’s biodiversiteit, klimaatadaptatie, waterberging en ecologie.”

Sanne van Gammeren
Projectleider IVN Natuureducatie

IKC NoordRijk

Opbrengst

- Grote ronde bak met kruiden waar leerlingen zelf kunnen tuinieren
- Verhogen van de biodiversiteit door het planten van een strook naast het hek

De plantenbak is opnieuw beplant en er is gewerkt met biologische teelaarde. Met de kruiden in de kruidentuin kunnen kinderen zelf aan de slag, zoals thee maken, geurzakjes maken en koken. Ook is er een variatie aan groen geplaatst langs het hele hek, zoveel mogelijk inheems en sterk. Het is een variatie van onder andere laurier, vlinderstruiken, conussen, hazelaar en meidoorn.

“We zijn er heel blij mee. Super bedankt voor deze mogelijkheid om het plein verder te vergroenen. Het geeft een mooie groene basis waarvandaan verder gebouwd kan gaan worden.”

Team IKC NoordRijk

Klein Amsterdam en De Zeppelin

Opbrengst Klein Amsterdam

- Smaak te pakken lesprogramma van een jaar
- Moestuineren van een seizoen
- Cultuur- en kunstlessen
-

Opbrengst De Zeppelin

Excursie NoordOogst:

- Bezoek buitengewone varkens en Kipgoed
- Bezoek aan imker
- Bezoek + rondleiding Amsterdam Rookt
- Drankje + proeverij van zelfgemaakt eten

Vergroening schoolplein plus educatie:

- Opfrisbeurt kruidenspiraal
- Tuinjuf verzorgt educatie rondom de vergroening

Voor wie

- Leerlingen basisschool
- Leerkrachten/schoolteam

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Biodiversiteit
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

“Ons doel is om kinderen bewust te maken van een gezonde, groene leefomgeving, zodat ze op latere leeftijd zelf ook op een bewuste manier met het milieu omgaan. We willen dat ze niet alleen in hun directe omgeving, maar ook daarbuiten weloverwogen keuzes maken over voedsel. Daarnaast willen we hen laten genieten van de natuur, de natuur laten beleven.”

Marc Veekamp

Senior projectleider IVN Natuureducatie

OBS Twiske

Opbrengst

- Aanleg groenstrook

De school beschikt over een groenstrook die uitnodigt tot bewegen, beleven en proeven. De strook draagt bij aan waterberging en biodiversiteit. De school benut deze voor activiteiten, buiten-natuurlessen, smaaklessen en is een aanknopingspunt voor voedsel- en gezondheidseducatie voor kinderen en ouders.

Voor wie

- Leerlingen basisschool
- Leerkrachten/schoolteam
- Ouders/verzorgers

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Biodiversiteit

“Het plein is van een betonnen bak veranderd naar een ontdekklein. Het is gewoon enorm opgefrist en nodigt veel meer uit tot ander spel en nieuwe activiteiten. Er worden lessen gegeven over insecten en eetbare plantjes. Ze kunnen op het plein beestjes zoeken. Op het podium treden de kinderen op en ‘s zomers wordt er buiten lesgegeven. Er is nu ook een ‘blote voeten parcours’ in de snippers en bij de boomstronken achter op het plein.”

Nanette Winters

Gymdocent en coördinator schoolplein

VOOR

NA

De Krijtmolen

Opbrengst

- Aanleg voedselbosje
- Educatietraject door middel van gastlessen

IKC De Krijtmolen heeft een voedselbosje gekregen op hun schoolplein. Samen met de kinderen van groep 5 en de kinderen van de BSO is het bosje geplant. Door middel van een educatietraject via gastlessen werden de kinderen betrokken bij dit voedselbosje. Kinderen kunnen hier spelenderwijs leren en beleven over de natuurlijke manier van voedselproductie. Via de kinderen raken ouders en vrijwilligers betrokken bij groen en gezond.

Voor wie

- Leerlingen basisschool
- Leerkrachten/schoolteam
- Ouders/verzorgers

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Biodiversiteit

“Tijdens de plantdag hebben de kinderen naast het planten van de verschillende planten, boompjes en struiken, ook kennis gemaakt met wormen. Ze leerden over bodemdierpjes en een gezonde bodem. Ondanks een “leuw!” en gillen als eerste reactie bij het zien van een worm, hebben toch alle kinderen een worm aangeraakt.

Dat was prachtig om te zien.”

Anne Mara Sillevis Smitt
IVN Natuureducatie

VOOR

NA

Kolom Praktijkcollege Noord

Gerealiseerd

- Excursie naar stadslandbouwproject NoordOogst in Amsterdam-Noord met een bezoek aan de Stadstuinderij, imker en Amsterdam Rookt
- Een IVN Binnenbos in de klas plus bijbehorende lessen
- Lidmaatschap ANMEC

Kinderen hebben inspiratie opgedaan om bewust met eten en duurzaam leven om te gaan. Ze leerden over planten en de zorg ervoor en leren om te gaan met verantwoordelijkheid om voor planten te zorgen. De school is lid geworden van natuur- en milieueducatie organisatie ANMEC, waar zij terecht kunnen voor gratis materialen en advies.

“Het is heel goed om te zien dat samen optrekken ervoor zorgt dat jongeren hun talent kunnen ontwikkelen en dat een groene omgeving toegankelijk wordt voor iedereen. Met elkaar zetten we ons in om het goede te doen voor onze inwoners. De oplossing ligt hier in de wijken met deze partners, niet in een ivoren toren.”

*Minister Bruins Slot
tijdens een bezoek aan Regio Deal-projecten*

Voedseltuin Tuindorp Oostzaan

Opbrengst

- Aanleg voedseltuin
- Educatieve activiteit voor de hele buurt

De wijk is een voedselbos van 500m² rijker, met eetbare bomen en struiken. Een actieve bewonersgroep onderhoudt de tuin en draagt daarmee bij aan de sociale cohesie van de buurt. Verder is er aandacht voor natuureducatie en zorgt de tuin voor het vergroten van de biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het gevoel van veiligheid is verbeterd. Voorheen was het een plek voor hangjongeren.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Biodiversiteit
- Veiligheid

Voor wie

- Buurtbewoners
- Kinderen
- Scholen

Projectleiding

IVN Natuureducatie

VOOR

NA

“De kinderen waren heel enthousiast en hadden in een mum van tijd van alles gevonden onder de grond. Ook het proeven was een succes. Alle informatie werd door de volwassenen ook gretig opgenomen. Veel van de informatie over de planten in de tuin was nieuw voor de deelnemers.”

Anne Mara Sillevs Smitt
IVN Natuureducatie

“We denken nog na over het composteren, er komt een wadi voor de padden en een plek voor kinderen om te spelen. Ook wordt een informatief bord in de tuin geplaatst en komen er educatieve activiteiten. Het wordt een levendige plek waar buurtbewoners welkom zijn. Je merkt nu al dat het mensen aan elkaar verbindt. Buren leren elkaar beter kennen. Er is zelfs een voedseltuin-appgroep.”

Michiel de Goeie, initiatiefnemer

Tegels eruit, groen erin

Opbrengst

Meer groene voor- en achtertuinen van huizen en binnentuinen van wooncomplexen: ongeveer 50 bewoners hebben een steuntje in de rug gekregen om met hun eigen tuin en de buurt aan de slag te gaan.

Dit levert veel voordelen op:

- Meer ruimte voor sociale ontmoeting doordat mensen gaan tuinieren (bijv. in voortuin)
- Gezondere leefomgeving en meer bewegingsruimte (met name van belang tijdens corona)
- Betere water- en hittebestendigheid (klimaatadaptatie)
- Gezamenlijk activiteit met de tuinen (buurtactie)
- Betere gezondheid door fysiek tuinieren

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Vergroening
- Biodiversiteit
- Klimaatadaptatie

Voor wie

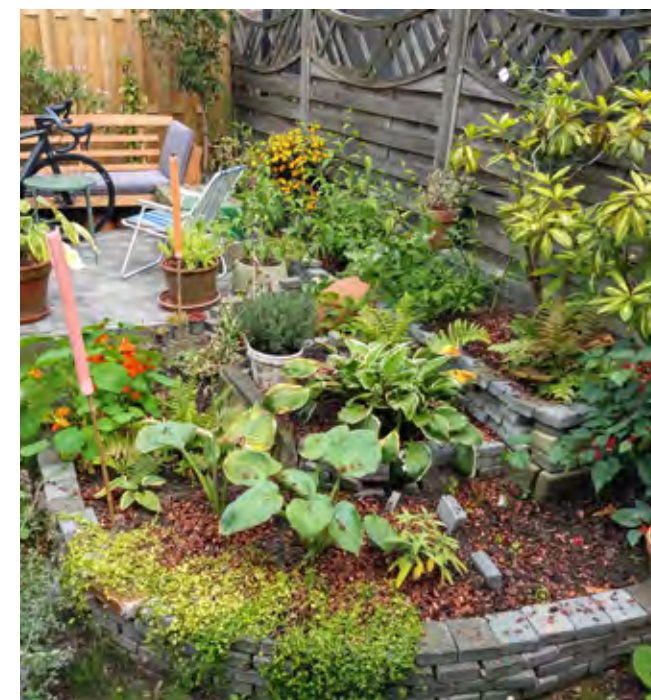
- Eigenaren en huurders van woningen
- Vve's
- Woningcorporaties

Projectleiding

Ralph Stuyver

“We doen het project nu drie jaar. De animo is zo groot, dat er meer aanmeldingen zijn dan dat er aanbod is. Ik woon zelf in deze buurt en zie de groene tuinen als paddelstoelen uit de grond komen. Als ik een tuin met vrolijke planten, bomen en een muurtje met hergebruikte gebroken tegels zie, dan weet ik dat het een tuin ‘van ons’ is. Het is zo mooi om te zien hoe de buurt vergroent. De tegels zijn weg, en aarde en bomen en planten zijn ervoor in de plaats gekomen.”

Peter Duitman
Initiatiefnemer

Groene Buurtjes

Opbrengst

- Informatief bord op straat
- Banieren en bordjes aan de straatzijde van de tuinen
- Ontwikkelen logo
- Geïnformeerde en geactiveerde buurtbewoners

Hiermee is Groene Buurtjes duidelijker zichtbaar in de wijk, kunnen mensen zien wie er meedoet, wat de resultaten zijn, en worden buurtgenoten door deze groene community met elkaar in contact gebracht. Buurtbewoners zijn geïnformeerd over Groene Buurtjes en aangespoord om in actie te komen.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Gezondheid

Projectleiding

Bureau Binnentuinen

“Groen en sociaal hangen met elkaar samen. Groen kan niet bestaan zonder mensen. Het is prettig wonen met groen, maar niet iedereen heeft de kennis en de fysieke mogelijkheden om dat zelf te realiseren. We gaan elkaar helpen. Dat is het doel van dit platform. We zetten een plantje in de aarde en dat laten we samen groeien.”

Jaap Zuiderhoudt
Voormalig beheerder voorbeeldtuinen

Diereneiland

Opbrengst

- Uitbouwen programmering gericht op natuur- en milieueducatie
- Verwelkomende en natuurlijke entree
- Bezige Bijen-observatie

Veel activiteiten op Diereneiland zijn samen met de kinderen bedacht. Daardoor is het echt hún plek. Alle kinderen in de wijk én hun ouders en buurtgenoten genieten dagelijks van deze bijzondere plek, waar ze kunnen ontdekken en spelen.

Voor wie

- Alle bezoekers Diereneiland, waaronder schoolkinderen
- Bewoners van Molenwijk en haar omgeving

Draagt bij aan

- Grotere leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Vergroening
- Betere toegankelijkheid
- Biodiversiteit

Contact

[ANMEC](#)

“Het vernieuwde Diereneiland is feestelijk geopend. Kinderen en bewoners maakten kennis met alle nieuwe activiteiten. Kruiden en planten ruiken en proeven in de moestuinbakken, schilderen met modder op het belevenispad, dieren timmeren, gezonde hapjes maken met de kookclub, honing proeven van de bijen van Diereneiland of glijden van de gloednieuwe glijbaan.

Het was een zonovergoten en drukbezocht feest.”

Mela Krijger

Amsterdams Natuur en Milieu Educatie Centrum (ANMEC)

Gezond Natuur Wandelen

Opbrengst

Wekelijkse groepswandelingen in de natuur onder leiding van één of meer vrijwillige begeleiders, om mensen met elkaar en met de natuur te verbinden en in beweging te krijgen. De wandelingen zijn in een rustig tempo, aangezien veel ouderen meewandelen.

Voor wie

Volwassenen/ouderen, die om wat voor reden dan ook minder bewegen en daardoor dreigen te vereenzamen.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid: wandelen in groepen met één of twee begeleiders bevordert de perceptie van veiligheid en neemt vooral voor ouderen een drempel weg om zelf op pad te gaan

Contactpersoon

Ronald van Zon

www.gezondnatuurwandelen.nl

“We lopen nu met een groep van ongeveer tien mensen. De meeste mensen blijven meewandelen. De groep loopt in de natuur en zoekt bijzondere natuurplekjes op. Er loopt altijd een vrijwillige natuurgids mee, die iets vertelt over de natuur. Mensen vinden het leuk om iets nieuws te leren. Na de wandeling drinken we samen koffie en thee in het verzorgingshuis. Daar ontstaan hele leuke contacten. In 2024 willen we de wandelingen verzelfstandigen, zodat vrijwilligers de wandelingen zelf gaan leiden.”

Peter Duitman
Mede-initiatiefnemer

PuurNatuurTuin

Opbrengst

- Een hek rond de PuurNatuurTuin
- Een wadi
- Verhuizen van de composthoop
- De aanschaf van een professionele tent

Er is een nieuw hek neergezet en een wadi (waterberging) aangelegd, waardoor de PuurNatuurTuin ook in de nattere maanden goed begaanbaar is. De wadi zorgt ook voor meer biodiversiteit. Er staat een nieuwe tent, waar bij slecht weer activiteiten georganiseerd kunnen worden om meer bezoekers te trekken. Ook is de natuurtuin uitgebreid met een stukje gras aan de overzijde van de kometensingel naast de Credokerk.

Voor wie

Een brede laag van de bewoners in de omgeving

Draagt bij aan

- Grotere leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Grotere veiligheid
- Vergroening
- Betere toegankelijkheid
- Betere bruikbaarheid van bestaand groen
- Biodiversiteit
- Lange Termijn Ontwerpogave
- Verbinding met het landschap en tussen de steden

Projectleiding

Koen Hendriks

www.puurnatuurtuin.nl

VOOR

NA

“De bijdrage heeft echt geleid tot een grote toename van het aantal gebruikers van de tuin. Ook in de natte maanden: de tuin heeft een welkome uitstraling gekregen. We zijn echt superblij met het resultaat.”

Koen Hendriks
Projectleider

Rondje Molenwijk

Opbrengst

Een beweeg- en leefstijlroute door Molenwijk. Onder leiding van een architect en ontwerper ontwierpen meer dan 120 buurtbewoners (jong en oud) de beweegroute Rondje Molenwijk langs verschillende groene plekjes en beweegtoestellen. De route is gemarkeerd en voorzien van bebording.

Voor wie

Buurtbewoners van alle leeftijden

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid

“We hebben bewoners geïnterviewd over hun gebruik van de openbare ruimte in de wijk en hebben vervolgens beweegtoestellen uitgezocht om te trainen voor kickboxing, krachttraining en hardlopen. Op de bestaande trap en hellingbaan is samen met kinderen uit de buurt tijdens workshops het straatkunstproject ‘de vloer is lava’ ontworpen en gerealiseerd. Ik ben enorm trots op deze co-creatie!”

*Joanna Greve
Stadmaker*

Gedenkteken

Opbrengst

- Een gedenkteken voor Jaap Zuiderhoudt op het Zonneplein. Idee: plaquette, kunstwerk naast een boom.
- Erkenning en herdenking van Jaap als initiator van vergroening in Tuindorp Oostzaan.
- Herdenkingsplek voor familie, vrienden, collega's en buurtgenoten.

Op 13 maart 2023 is Jaap Zuiderhoudt overleden. Een bewoner van Tuindorp Oostzaan. Met zijn gulle lach en optimistische instelling heeft hij in zijn leven vele bewoners geholpen met het groener maken van tuinen. Onverwachts is Jaap helaas overleden. Het idee is om een plaquette met de naam van Jaap en een onderschrift te laten maken. Deze plaquette kan bij een nieuw aan te planten boom op het Zonneplein worden geplaatst. Al dan niet met een kunststuk erbij.

Voor wie

- Familie en vrienden
- Collega's
- Buurtgenoten

Draagt bij aan

- Leefbaarheid

Opleverdatum

1 augustus 2024

Contactpersoon

Peter Duitman

Twiskehuis

Opbrengst

Plannen voor een natuurlijke tuin. Een groene plek met zo veel mogelijk groen, duurzame materialen, kindvriendelijke planten, een waterspeelplaats en moestuinbakken. De tuin is afsluitbaar zodat iedereen zich veilig over het hele terrein kan begeven en de natuur kan beleven.

Voor wie

- Bewoners van het Twiskehuis
- Kinderen van de kinderopvang
- Buurtbewoners die van de tuin willen genieten

Onze buurt is zeer divers, er is veel variëteit in leeftijd en sociale achtergrond. Wij willen toegankelijk zijn voor jong en oud, zonder oordeel over afkomst, rijk en arm.

Draagt bij aan

- Grotere leefbaarheid
- Hogere ervaren gezondheid
- Grotere veiligheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden
- Betere toegankelijkheid
- Betere bruikbaarheid van bestaand groen
- Biodiversiteit

Opleverdatum

1 december 2024

Projectleiding

Carin Miedema

“Het idee was om het gedenkteken eerder dit jaar te laten maken en onthullen, maar dit bleek te snel te zijn voor de familie. We willen het proces zorgvuldig doorlopen en rekening houden met hun wensen. Zodra vanuit de gemeente en woningcorporatie meer bekend is over het beheer van de tuinen waar Jaap zich voor inzet, pakken we het weer op. Naar verwachting kan het project in de eerste helft van 2024 gerealiseerd worden.”

Peter Duitman, mede-initiatiefnemer

“We zijn volop bezig met de voorbereidingen voor het realiseren van de belevings-, speel- en moestuin. De reacties uit de buurt zijn ontzettend positief. Zoals het er nu naar uitziet hebben we in de zomer van 2024 een mooie tuin, waar alle buurtbewoners van kunnen genieten; de ouderen, kinderen van de kinderopvang en mensen uit de buurt.”

Carin Miedema, manager Eveen Twiskehuis

Projecten in Zaanstad

Versterking natuur- en gezondheidsonderwijs scholen Zaanstad

Opbrengst

- De school heeft een 'groene buitenleerplaats' ingericht waar lessen worden gegeven
- De school beschikt over een basisset hulpmiddelen voor natuur- en buitenonderwijs
- Het schoolteam heeft een workshop 'buitenles geven' gevolgd
- De school heeft een interne coördinator met aandachtsveld natuur, gezondheid en buitenles
- De school is of gaat actief aan de slag met het programma van Gezonde School i.s.m. GGD en Jong Leren Eten
- De school legt in het lesprogramma vast dat alle leerlingen in hun schoolcarrière kennismaken met moestuinieren, een boerderijbezoek, smaak- en kooklessen en gezonde voeding
- De school informeert ouders regelmatig en organiseert minimaal een activiteit om ouders te betrekken bij deze projecten
- Indien van toepassing: De school heeft in het naschoolse activiteitenaanbod natuur- en gezondheidsgerichte activiteiten opgenomen voor de leerlingen die dat in het bijzonder kunnen gebruiken (i.c.m. brede talentontwikkeling)

Voor wie

- Leerlingen
- Docenten
- Ouders

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

OBS de Gouw

Opbrengst

- Meerdere adviesgesprekken
- Moestuin- en bloemenbakken op het schoolplein en natuureducatie binnen het onderwijs

Voor wie

- Docenten
- Leerlingen
- De ouders worden geïnformeerd en waar mogelijk actief betrokken

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

“We hebben op het plein verschillende lage bakken waar de kinderen goed bij kunnen. Bloembakken, bakken met aardbeien en frambozen. En een bak met wisselende groenten, zoals wortelen en doperwten. Vorige week hebben we de doperwten gezaaid met de kinderen. Dat vonden ze geweldig. Als we de doperwten oogsten, maken we er een rekenles van. Hoeveel doperwten tel je? Hoe lang is de doperwt? Maar ook taal zit in de natuurlessen verweven.”

*Juf Oosterbaan
de Gouw*

OBS de Spiegel

Opbrengst

- Meerdere adviesgesprekken ten aanzien van de inrichting, de vergroening en het gebruik van het schoolplein
- De Spiegel heeft een bijdrage ontvangen voor zitelementen die het buitenonderwijs ondersteunen

De Spiegel heeft een groot plat dak waarop diverse moestuinbakken staan. De wens van de school was om een buitenlokaal te maken rond moestuinbakken, waardoor de moestuinlessenmakkelijker uitgevoerd kunnen worden.

Voor wie

- Docenten
- Leerlingen

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

Praktijkcollege De Faam

Opbrengst

- Meerdere adviesgesprekken ten aanzien van de inrichting, de vergroening en het gebruik van het schoolplein
- Een team dat gemotiveerd en opgeleid is om de natuur meer in het onderwijs te betrekken

Voor wie

- Docenten
- Leerlingen

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

De Windroos

Opbrengst

- Een groen schoolplein
- Training aan het onderwijsteam om het groene schoolplein optimaal te kunnen gebruiken

Basisschool de Windroos creëerde een groen schoolplein. Op het nieuwe plein kunnen kinderen niet alleen meer ontdekken en fijner spelen, ze leren ook hoe water wegloopt, wat planten nodig hebben om te kunnen groeien en waar beestjes zich verstoppen.

Voor wie

- Kinderen van de school De Windroos (2-12 jaar)
- Kinderen uit de buurt
- Ouders/verzorgers, opa's en oma's die komen meehelpen bij aanleg, onderhoud en tuinlessen
- Buurt: de buurt raakt betrokken bij de tuin omdat deze aan de voorzijde van de school ligt

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

VOOR

NA

“Gezond bewegen gaat nog vanzelfsprekender op een schoolplein met meer bomen, struiken, een waterpomp en spelelementen, waar iets ontdekt kan worden en waar geproefd kan worden.”

De Windroos

Tijstroom

Opbrengst

Training aan het onderwijsteam om het groene schoolplein optimaal te kunnen gebruiken. Tijstroom is een school voor speciaal onderwijs. Alle leerkrachten waren enthousiast over de mogelijkheden die buitenonderwijs biedt en over het programma van het ZNMC. Veel lessen uit het programma "Eruit" maakten de eigen creativiteit los om dingen buiten te doen met taal en rekenen. De training werd dan ook gebruikt om dingen uit te proberen en uit te wisselen.

Voor wie

Het onderwijsteam en indirect de leerlingen

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

"Door de sessies met het team zijn leerkrachten nog meer gestimuleerd om de natuur bij hun lessen te betrekken. Nu alleen nog toewerken naar een groener plein als zijnde een vanzelfsprekende rijke en uitdagende leeromgeving."

Brenda Smit
Directeur Tijstroom

Tamarinde

Opbrengst

- Een groen schoolplein. In plaats van tegels bestaat het plein nu vooral uit zand, water, hout-snipperen en planten. Uitgangspunten voor het ontwerp waren klimaatadaptatie, biodiversiteit, (natuur)educatie, spelen, én buitenlessen!
- Training aan het onderwijsteam om het groene schoolplein optimaal te kunnen gebruiken

De school kreeg een prachtig groen schoolplein. Een plek waar buiten les gegeven kan worden en waar kinderen op allerlei manieren met en in de natuur bezig kunnen zijn. Tijdens de training bleek dat veel leerkrachten graag met buitenonderwijs aan de slag wilden.

Voor wie

- Kinderen van de school Tamarinde (2-12 jaar)
- Kinderen uit de buurt (naschoolse opvang, verlengde leertijd)
- Ouders/verzorgers, opa's en oma's die komen meehelpen bij aanleg, onderhoud en tuinlessen
- Buurt: de buurt raakt betrokken via verkoopmarkten van moestuinproducten

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid
- Onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

VOOR

NA

“Er kwamen heel veel ideeën los tijdens de training en veel leerkrachten zag je opveren over de mogelijkheden die buitenles biedt. De verbinding met hun onderwijsvisie en hoe ze onderwijs willen geven was heel duidelijk. Ze vonden het erg leuk om met de lessen uit het lesprogramma van het ZNMC aan de slag te gaan.”

Anne Mara Sillevius Smitt
Projectleider IVN Natuureducatie

Paus Joannesschool

Opbrengst

- Workshop over inrichting schoolplein
- Training aan het onderwijsteam om het groene schoolplein optimaal te kunnen gebruiken

Tijdens de workshop over de inrichting van hun schoolplein gingen we in op welke verwachtingen er zijn van een groen schoolplein en de elementen die helpen bij het lesaanbod. Het team was enthousiast aan de slag gegaan met allerlei voorbeelden en had veel ideeën en wensen voor hun schoolplein. Helaas heeft de vergroening bij hen vertraging opgelopen, waardoor hun plein nog geen groene impuls heeft gekregen.

“De training Wegwijs in Buitenonderwijs leverde veel enthousiaste reacties op, veel leerkrachten waren verrast door de mogelijkheden en de lessen uit “Eruit” gaven veel inspiratie. Ze kijken nu extra uit naar een groene impuls op hun schoolplein.”

Anne Mara Sillevs Smitt
Projectleider IVN Natuureducatie

Doelgroepen

- Kinderen van de Paus Joannesschoolschoon
- Kinderen uit de buurt
- Ouders/verzorgers, opa's en oma's die komen meehelpen bij aanleg, onderhoud en tuinlessen.
- Buurt: de buurt raakt betrokken via verkoopmarkten van moestuinproducten

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid
- Onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

De Kleurenpracht

Opbrengst

- Bijdrage aan het realiseren van een groen schoolplein
- Training aan het onderwijsteam om het groene schoolplein optimaal te kunnen gebruiken
- Educatieroute met educatieve bordjes

Tijdens de training werd de laatste hand gelegd aan het schoolplein. Dit plein biedt naast vervangend buitenonderwijs ook veel kansen voor natuuronderwijs. De komende tijd gaan ze buitenonderwijs vastleggen in hun werkwijze. Als kinderen van de school naar het speelveldje lopen, leren ze over de natuur door de route met bordjes.

Doelgroep

Kinderen van de basisschool De Kleurenpracht

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

“Het team van de Kleurenpracht reageerde heel enthousiast op de training. Meerdere leerkrachten willen hier meer mee gaan doen. De lessen uit “Eruit” gaven veel inspiratie; ze hadden veel ideeën over wat ze buiten konden doen met taal- en rekenlessen. En ze ontdekten nieuwe plekken op hun plein waar mogelijkheden lagen voor een les.”

Anne Mara Sillevis Smitt
Projectleider IVN Natuureducatie

Taal in de Natuur

Opbrengst

Een jaar lang eens per maand een wandeling in de natuur, waarbij deelnemers naast het beleven van de natuur en actief te zijn, de Nederlandse taal leren aan de hand van natuur thema's.

Voor wie

Vluchtelingen die deelnemen aan het programma "Taal in de wijk".

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Onderwijsachterstanden

Vluchtelingen even uit de spanning en sleur van alle dag halen en in contact brengen met natuur, draagt bij aan gezondheid en heeft een gunstig effect op de persoonlijke, cognitieve en emotionele ontwikkeling van mensen. In een ontspannen sfeer wordt de nieuwe taal beter opgepikt.

Projectleiding

IVN Twiske

Vanuit het privacy oogpunt zijn geen foto's van de deelnemers tijdens de wandeling gemaakt

"De werving van deze doelgroep was een uitdaging. Hier hadden we een lange adem voor nodig. Uiteindelijk is het gelukt en liepen met de laatste wandeling deelnemers met 6 verschillende nationaliteiten mee. Het lijkt erop dat we nu de vorm hebben gevonden om dit succes door te zetten."

*Peter Bals
Projectleider*

Groen Kapitaal Zaanstad

Opbrengst

- Concrete, kleinschalige bewonersinitiatieven, gerealiseerd met ondersteuning van de voucher, geborgd bij bewoners, in eigendom van bewoners.

Voor wie

- Wijkbewoners
- Professionele organisaties in de wijk

Draagt bij aan

- Verhogen ervaren gezondheid
- Grotere Veiligheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

IVN Natuureducatie

“Een van de initiatieven was de wens om een mooie tuin voor de buurt te realiseren. Met vereende krachten is dit gelukt. Een prachtig voorbeeld van hoe groen in de buurt niet alleen fijn is voor planten, insecten en dieren, maar vooral ook voor de bewoners zelf.”

Anne Mara Sillevis Smit
Projectmedewerker

Activiteiten met IVN en groencoach ZNMC

Opbrengst

- Aftrap van het project met scholen, ontwerpers, IVN Natuureducatie, de gemeente Zaanstad en het Zaans Natuur- en Milieucentrum (ZNMC)
- Ontwikkeling educatiepakket voor scholen in Poelenburg en Peldersveld
- Workshops, inspiratiesessies en training voor leerkrachtenteams: "Wegwijs in Buitenonderwijs met behulp van onderwijsprogramma "Eruit"
- Begeleiden van scholen in Poelenburg-Peldersveld bij het vormgeven van een groen schoolplein en het gebruik van hun groene schoolplein in de lespraktijk

Voor wie

Basisscholen met leerlingen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid
- Verkleinen onderwijsachterstanden

Projectleiding

Zaans Natuur & Milieu Centrum

"Het doel is dat kinderen minimaal één keer in de week naar buiten gaan en dat de schoolomgeving en het schoolplein actief worden ingezet bij het (natuur)onderwijs. Het programma daagt de school uit om de buitenomgeving actief te gebruiken bij het onderwijs binnen."

Zaans Natuur- en Milieucentrum in samenwerking met IVN Natuureducatie

Wandelgroep Darwinpark

Opbrengst

Een wekelijkse wandelgroep, onder begeleiding van Sportbedrijf Zaanstad. Wekelijks lopen 10 tot 15 mensen mee, voornamelijk 60-plussers. De groep wandelt 3 tot 6 kilometer en de wandeling duurt ongeveer een uur. Na afloop drinkt de groep samen een kop koffie. Vier keer per jaar wordt een seizoenswandeling georganiseerd met een natuurgids, om mensen te vertellen en te leren over de natuur.

Voor wie

Iedereen die het leuk vindt om samen te wandelen in de natuur en behoefte heeft aan sociaal contact.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Veiligheid: wandelen in groepen met 1 of 2 begeleiders bevordert de perceptie van veiligheid en neemt vooral voor ouderen een drempel weg om zelf op pad te gaan

Projectleiding

Sportbedrijf Zaanstad

www.gezondwandelen.nl

“Mensen genieten van de wandelingen. Het is ook nog eens goed voor het sociale contact. Mensen komen in aanraking met de natuur en zijn in beweging, dus het is ook goed voor de gezondheid. Van de seizoenswandelingen maken we iets speciaals. We zorgen voor veel publiciteit. Er loopt een natuurgids mee en we zorgen voor iets lekkers bij de koffie, zoals oliebolletjes met de winterwandeling. Tot nu toe is de wandeling altijd doorgaan. De groep heeft via een actieve appgroep contact met elkaar.”

Robin van der Tol
Begeleider

Waterspelen Darwinpark

Opbrengst

Buurtbewoners ontwierpen in verschillende sessies een prachtige waterspeelplek in het Darwinpark, met ruimte voor ontmoeting en spelen. Zodra deze plek wordt opgeleverd draagt hij bij aan een gezonde leefomgeving, meer bewegingsruimte en aan de water- en hittebestendigheid.

Voor wie

Bewoners en kinderen uit geheel Zaandam en met name gericht op de wijken Peldersveld en Poelenburg.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Verkoeling
- Sociaal

Projectleiding

Cees Fleur

“We hebben buurtbewoners geraadg om mee te denken over de nieuwe inrichting van het Darwinpark. Hiervoor hebben we twee inloopavonden georganiseerd. De reacties hebben we meegenomen in het ontwerp. We zijn nu volop bezig met de inrichting van de buitenruimte en de technische tekeningen voor de vergunningen.”

Cees Fleur
Projectleider

We gaan de speelplekken Darwinpark verbeteren. Denk je mee?

ZNSTD

buitengewoon.zaanstad/projecten/speelplaats-Darwinpark

Nascholing Natuur op Recept

Opbrengst

Materiaal waarmee huisartsen zelfstudie kunnen doen om natuur vaker in te zetten voor de gezondheid van inwoners. Dat doen ze door over de werking van natuur voor gezondheid voor te lichten, te verwijzen en/of mensen in de natuur te begeleiden.

Het oorspronkelijke plan was om een geaccrediteerde nascholing voor de eerstelijns in de regio ZaanIJ te ontwikkelen, maar dit bleek in de praktijk niet haalbaar.

Voor wie

Huisartsen en hun ketenpartners uit de eerstelijns, welzijn en sport. Indirect zorgen zij daarmee dat inwoners met milde gezondheidsklachten die aan leefstijl gerelateerd zijn, zich door meer blootstelling aan de natuur beter zullen voelen, zowel mentaal als lichamelijk.

Draagt bij aan

Ervaren gezondheid

Projectleiding

Annette Postma

“Het bleek lastig om de plannen uit te voeren. We kwamen niet binnen bij de huisartsenpraktijken en ook niet bij de zorggroepen om samen nascholingen te organiseren. Als alternatief hebben we materiaal ontwikkeld en verspreid onder huisartsen zodat zij zelfstudie kunnen doen.”

Annette Postma
Projectleider

Moestuinen voor bewoners en vluchtelingen

Opbrengst

- Moestuinen rondom De Poelenburcht
- Plannen om moestuinactiviteiten te organiseren

Er zijn moestuinactiviteiten opgezet voor omwonenden en vluchtelingen rondom het buurthuis De Poelenburcht. Hiervoor zijn materialen aangeschaft, zoals tuingeredschap, aarde, hout en zaden. De activiteiten kunnen plaatsvinden vanuit de De Poelenburcht en worden begeleid door de beheerder.

Voor wie

Omwonenden van buurthuis de Poelenburcht en vluchtelingen.

Draagt bij aan

- Leefbaarheid
- Ervaren gezondheid
- Onderwijsachterstanden

Projectleiding

Henk Fraquin

VOOR

NA

“Ondanks het promoten van de moestuinactiviteiten via het netwerk en het uitdelen van flyers, is de animo heel laag. Op dit moment wordt een deel van de moestuinbakken gebruikt voor het verbouwen van voedsel voor de buurtmaaltijden. Tijdens de buurtmaaltijden proberen ze mensen te enthousiasmeren om mee te doen met moestuinactiviteiten. We hopen zo mensen te werven.”

Henk Fraquin

Speeltoestel Clara de Kip

Opbrengst

De nieuwe natuurspeelplaats bij Stadsboerderij Darwinpark is heel aantrekkelijk voor wat oudere kinderen, maar het aanbod voor jongere kinderen is beperkt. Bovendien is het terrein voor de kleintjes niet goed omheind. Dankzij de Regiodeal is een grote glijbaan gerealiseerd in de vorm van Clara de Kip en is er een omheining gemaakt. Hierbij is voornamelijk gebruik gemaakt van natuurlijke materialen.

Voor wie

De nieuwe glijbaan is met name interessant voor de jongste bezoekers (en hun ouders!) die nu soms liever in de oude (afgeschreven) speeltuin blijven in plaats van de nieuwe natuurspeelplaats.

Draagt bij aan

- Vergroening
- Betere toegankelijkheid
- Betere bruikbaarheid van bestaand groen
- Biodiversiteit
- Klimaatadaptatie
- Lange termijn ontwerpogave
- Verbinding met het landschap en tussen de steden

Projectleiding

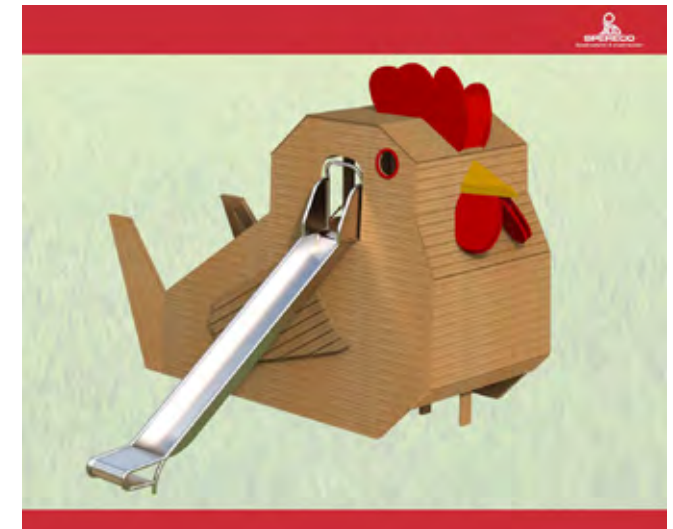
Zaans Natuur en Milieu Centrum

“Op de natuurspeelplaats zijn veel speelmogelijkheden voor wat oudere kinderen, en wij vonden dat er ook nog wel iets voor de jongere kinderen mocht komen. Daarom deze prachtige op maat gemaakte glijbaan! Kinderen van basisschool De Gouw waren de eersten die de glijbaan mochten uitproberen. En zij waren super enthousiast (net als juf Lizette)! We zullen ze zeker nog vaak terugzien op onze speelplaats.”

Zaans Natuur en Milieu Centrum

HET ONTWERP

4 Groene festivals Poelenburg en Peldersveld

Opbrengst

Vier groene grote activiteiten op locaties die onder het beheer vallen van Het Zaans Natuur en Milieu Centrum: Stadsboerderij Darwinpark, de natuurspeelplaats, het schooltuinencomplex, het lescentrum, natuurmuseum E. Heimans en de heemtuin.

Voor wie

De evenementen zijn bedoeld voor buurtbewoners en mensen uit de omgeving. Ze hebben een groot bereik en er komen allerlei mensen op af; jong, oud, zwart, wit, rijk en arm. Tijdens het Schaapscheerdersfeest zag je een prachtige dwarsdoorsnede van de Poelenburgse bevolking. De Sprookjestuin en de Kinderboekenmarkt trokken vooral jonge gezinnen. De Natuurmarkt werd vooral bezocht door oudere bezoekers. Poelenburg- Peldersveld is dankzij deze evenementen een bekendere en meer populaire plek geworden.

Draagt bij aan

- Grotere leefbaarheid
- Hogere ervaren gezondheid
- Grotere veiligheid

Projectleiding

Zaans Natuur & Milieu Centrum

Schaapscheerdersfeest

Tijdens het schaapscheerdersfeest zijn er allerlei activiteiten te doen. Zo kun je zien hoe wol wordt gesponnen, gevilt en klaargemaakt voor gebruik. Van wol kunnen kinderen hun eigen schapjes maken. Ook is er een springkussen en een 'avonturenbaan'. In 2023 hebben we ruim 2200 bezoekers ontvangen.

Lees verslag

“Het mooie is dat de evenementen zeer veel verschillende doelgroepen aanspreken. We hadden behoorlijk veel pech met de weersomstandigheden. Dat zorgde voor minder bezoekers dan gehoopt. Toch kunnen we al met al terugkijken op geslaagde evenementen!”

Paul Laport

Zaans Natuur & Milieu Centrum

4 Groene festivals Poelenburg en Peldersveld-vervolg

Kinderboekenmarkt

Ondanks de hitte trok de boekenmarkt op 25 juni 2023 circa 3000 bezoekers. Kinderen genoten van de activiteiten die er georganiseerd waren. Ook de Hotze de Roosprijs werd uitgereikt tijdens de Kinderboekenmarkt.

[Bekijk aankondiging](#)
[In de media](#)

Natuurmarkt

Alle Zaanse natuurverenigingen presenteerden zich op de natuurmarkt bij Stadsboerderij Darwinpark. Het aantal bezoekers was ongeveer 750, door de hitte minder dan verwacht. Ondanks dat de werving van vrijwilligers moeizaam verliep, waren deelnemers heel positief.

[Bekijk aankondiging](#)

Sprookjestuin

De inheemse heemtuin is een week lang omgetoverd in sprookjesachtige sferen. Dit was vooral voor de allerkleinste bezoekers ontzettend leuk. De Zaanse kinderen konden genieten van sprookjesachtige objecten, activiteiten en wat lekkers te eten en te drinken.

[In de media](#)

“Met het programma Groen en Sociaal hebben we laten zien dat we écht in de dagelijkse leefwereld van bewoners zichtbaar zijn. De tientallen initiatieven leiden tot sociale interactie én een groenere omgeving. Bovendien is er niet alleen effect op de leefwereld van bewoners. Onze aanpak heeft ervoor gezorgd dat gemeenten en de Provincie nauwer met elkaar zijn gaan samenwerken op het thema Groen en Sociaal.”

Peter-August Keur, Programmamanager Regio Deal ZaanIJ

Colofon

Aan dit verslag werkten mee:

- Rutger de Graaf van IVN Natuureducatie als coördinator van de Pijler Groen & Sociaal
- Werkgroep Leefkwaliteit & Groen van Regio Deal ZaanIJ:
  - Peter-August Keur (gemeente Amsterdam)
  - Milko Buter (gemeente Zaanstad)
  - Frank Frowijn (gemeente Oostzaan)
  - Karin van Hoof (Provincie Noord-Holland)
- Projectleiders van de verschillende projecten

Vormgeving:

Anne Copier, IVN Natuureducatie
Anne Toledo Grafisch Ontwerp

Redactie:

Mathilde Lawalata, IVN Natuureducatie

Dit document wordt gepresenteerd op een kennisdeeldag ter inspiratie en overdracht voor nieuwe projectleiders van de Regio Deal.

“Het is gelukt om bewoners en organisaties in de wijk te verbinden met natuur én - misschien wel belangrijker - met elkaar door middel van natuur. Door natuur laagdrempelig beleefbaar te maken in de wijk dragen we bij aan een omgeving die mensen gezonder en gelukkig maakt.”

Rutger de Graaf, Coördinator Pijler Groen & Sociaal